

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНАЛЬНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИХ КОМПЛЕКСІВ «ДИТЯЧИЙ САДОК – ПОЧАТКОВА ШКОЛА»

Анотація. У статті розглядається низка питань щодо архітектурно-композиційних схем та особливостей функціонально-планувальної організації навчально-виховних комплексів, що об'єднують в собі дитячий садок старшого дошкільного віку та початкову школу перших ступенів. Викладено склад основних функціональних груп приміщень комплексу, а також характер взаємозв'язку архітектурно-планувального рішення між функціональними блоками та загальними групами приміщень дитячого садка та початкової школи.

Ключові слова: будівля, споруда, дитячий садок, початкова школа, навчально-виховний комплекс, функціонально-планувальна організація

Постановка проблеми. Розвиток та вдосконалення системи освіти є основою розвитку держави. У сучасних містобудівних умовах проблема об'єднання дитячого садка та початкової школи є досить актуальною, враховуючи потребу створення безперервної та багаторівневої системи освіти. Тому новий тип навчально-виховного комплексу вимагає гнучкої організації внутрішньої структури навчального закладу.

Аналіз останніх досліджень. Вивченням особливостей функціонально-планувальної організації навчально-виховних комплексів займалися такі вчені та дослідники: Гнесь І.П., Ковальський Л.Н., Ковальська Г.Л., Лучко Л.І., Тишкевич О.П., Юрчишин О.Н. [1,2,5].

Мета статті. Дослідження функціонально-планувальної структури навчально-виховних комплексів «Дитячий садок – початкова школа».

Основна частина. Одним з основних концептуальних положень розвитку освіти в Україні є її безперервність, яка полягає у створенні багаторівневої системи навчально-виховних закладів, що забезпечує наступність і взаємозв'язок всіх ланок освіти (дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної та вищої) [4].

Першою ланкою розвитку дитини є передусім дитячий садок, в якому вона отримує свій перший досвід спілкування в соціумі. Це своєрідний фундамент для подальшого розвитку характеру, здібностей, умінь, навичок, що набуває дитина на наступній ланці свого життя – початковій шкільній освіті. Тому правильна організація цих закладів є дуже важливою для майбутнього людини та суспільства в цілому.

У сучасній ущільненій забудові міст актуальним та ефективним рішенням є об'єднання початкової школи та дитячого садка в одну установу. Новий для міських умов тип установи – навчально-виховний комплекс «Дитячий садок – початкова школа» дозволить забезпечити послідовність дошкільної та загальної середньої освіти та найбільш органічний перехід дітей з однієї вікової групи в іншу. Такі установи можуть мати спеціалізацію: художньо-естетичну, фізкультурно-оздоровчу, вивчення іноземних мов та ін. [4].

Основою архітектурно-планувального рішення навчально-виховного комплексу (НВК) є угруповання приміщень відповідно до їх функціонального призначення. Крім того, будівля НВК має сприяти створенню психологічного клімату і санітарно-гігієнічного комфорту [3].

Важливим фактором, який визначає основу композиції НВК, є характер взаємозв'язку між функціональними блоками чи групами приміщень. Будівлю навчально-виховних комплексів потрібно проектувати використовуючи наступні композиційні прийоми: централізований, блокований, павільйонний і змішаний (рис 1). Кожен з прийомів має свої переваги та недоліки, які потрібно враховувати при проектуванні (рис. 2).

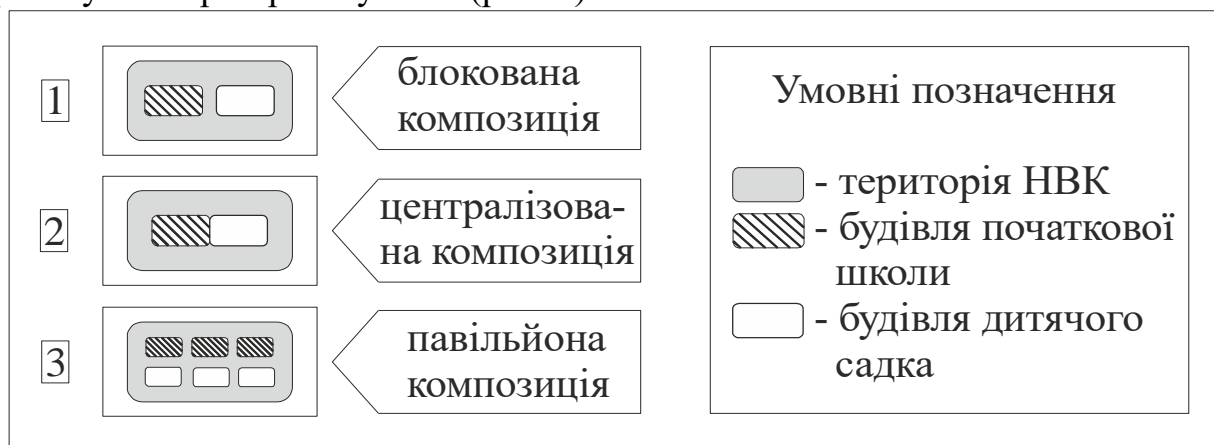

Рисунок 1 – Композиційні вирішення НВК «Дитячий садок – початкова школа»

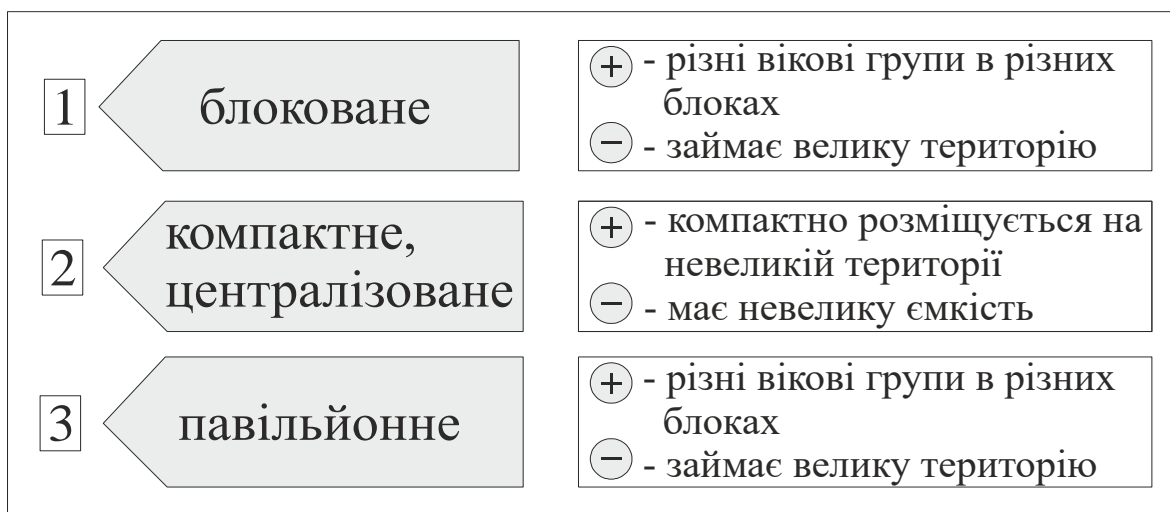

Рисунок 2 – Переваги та недоліки композиційних рішень НВК «Дитячий садок – початкова школа»

НВК *централізованого типу* являє собою єдиний компактний обсяг навчально-виховного призначення, що забезпечує найкоротші зв'язки між функціональними групами приміщень. Це сприяє ефективній організації навчально-виховного процесу, зменшенню енерговитрат і вартості будівництва. При *блокованій* композиційній схемі групі осередки дитячого саду, навчальні приміщення школи та загальні приміщення розміщуються в окремих блоках, пов'язаних між собою утепленим переходом. НВК, що розміщуються на вільних ділянках чи в лісопарковій зоні, можуть мати *павільйонну* композиційну схему, при якій приміщення дитячого садка і початкової школи розміщуються в різних відокремлених обсягах. Це забезпечує хорошу ізоляцію окремих груп приміщень, але, як показує досвід, такі рішення призводять до збільшення будівельно-експлуатаційних витрат, погіршення взаємозв'язків між окремими групами приміщень [3].

Найбільш ефективні в ущільненій міській забудові компактні централізовані і централізовано-блоковані планувальні схеми. Порівняно невеликі будівлі навчально-виховних комплексів можуть формуватися в одному об'ємі; групі осередки та навчальні секції при цьому розташовуються по периметру, а загальні приміщення – в центральній частині будівлі.

Основними функціональними групами приміщень будівель НВК «Дитячий садок – початкова школа» є (рис. 3):

- 1 – приміщення групових осередків дитячого садка;
- 2 – приміщення навчальних секцій початкової школи;
- 3 – загальні приміщення комплексу:
  - а) навчально-виховні,
  - б) обслуговуючі.

У зв'язку з демографічними коливаннями, періодичним збільшенням або зменшенням загальної кількості дітей певного віку, відповідно змінюється потреба в певних типах навчальних закладів, тому повинна передбачатися можливість зміни функціональної структури будинків НВК, наприклад, при збільшенні кількості дітей дошкільного віку використовувати частину приміщень початкової школи, і навпаки.

Приміщення дитячого садка повинні бути диференційовані на групі осередки дітей молодшого, середнього, старшого дошкільного віку та групу короткочасного перебування. Склад приміщень групового осередку (розрахунок площі м² на 1 місце): роздягальня (0,9), ігрова (2,5), спальня (2,5), туалет (1,0), буфетна площею 5 м².

Навчальна секція початкової школи включає приміщення не більше двох 1-х класів та не більше шести 2 – 4-х класів.

Навчальні секції 1-х класів рекомендується розміщувати на 1 поверсі будівлі і створювати в них додаткові умови для тихих і рухливих ігор, відпочинку (сну). Зону тихих ігор передбачають у складі класного приміщення або в окремій кімнаті, зону рухливих ігор – в рекреації. Тому приміщення даної секції представлено (розрахунок площі м² на 1 учня): вхідною групою

(вестибюль, туалетні (0,65), гардеробні (0,2), кімната охорони), класом-ігровою (2,4), універсальними спальнями (2,0), рекреаціями (2,0).

Рисунок 3 – Функціональна схема НВК «Дитячий садок – початкова школа»

Навчальні приміщення для 2 – 4-х класів повинні вирішуватися універсально, забезпечуючи в процесі уроку різні форми занять. Для відпочинку і динамічного розвантаження учнів 2 – 4-х класів можуть передбачатися обладнані фізкультурні куточки в рекреації або окремих ігрових приміщеннях. Склад приміщень навчальної секції (розрахунок площі м² на 1 учня): клас (2,0 – при наповнюваності 30 учнів, 2,4 – 25 учнів), кабінет іноземної мови (лінгафонний) на 12 – 15 місць (3,0), майстерня для трудового навчання (3,6) з інвентарної площею 6 м², туалетні для дівчаток та хлопчиків окремо (0,2), рекреація (2,0), гардеробна (0,2), універсальне приміщення для груп продовженого дня (2,4).

Дошкільні групові осередки, навчальні секції 1-х та 2 – 4-х класів слід проектувати відокремленими і непрохідними для дітей та учнів інших вікових категорій. За умови використання окремих приміщень навчальних секцій 2 – 4-х класів (наприклад, кабінету іноземної мови, майстерні для трудового навчання) дітьми інших вікових груп, ці приміщення розміщують таким чином, щоб можна було передбачити додаткові входи в них із загального комунікаційного простору [4].

Групу загальних приміщень (навчально-виховного та обслуговуючого призначення) рекомендується розміщувати ізольовано від групових осередків та

навчальних секцій, або ж виносити в окремі блоки чи корпуси для позашкільної діяльності і спортивних занять у позашкільний час.

Склад приміщень навчально-виховного призначення (м² на 1 учня):

1 – фізкультурно-спортивні: спортивний зал (6,0) з інвентарною площею 9 м², роздягальні для дівчаток і хлопчиків (1,47) з душовими площею 6 м² і туалетними площею 3 м², кабінет інструктора площею 9 м²;

2 – клубно-видовищні (м² на 1 місце у залі): актовий зал (0,7), естрада (0,3), інвентарна при естраді площею 6 м², артистичні-роздягальні площею 24 м² (2×12м²), комора меблів площею 12 м², хол-кулуари (0,3); музично-хореографічний зал (3,75 м² на 1 дошкільника, або 5,0 м² на 1 учня) з інвентарною площею 6 м², студія образотворчих або прикладних мистецтв на 12 – 15 місць (3,6 м²) з коморою площею 9 м², універсальна гурткова на 12 – 15 місць (2,4 м²) з інвентарною площею 9 м²;

4 – бібліотека (0,3 м² на 1 учня): абонемент, читальний зал, закритий фонд і сховище підручників (з робочим місцем бібліотекаря і службовим каталогом).

Склад приміщень обслуговуючого призначення:

1 – громадського харчування (1 м² на 3 учнів): обідній зал з роздавальною, кухня (гарячий, холодний, м'ясний і рибний, овочевий цехи); мийні їдальні, буфетної та кухонного посуду; охолоджувані камери для зберігання м'ясних і рибних продуктів, молочних продуктів, овочів і овочевих напівфабрикатів; комори сухих продуктів, овочів, напоїв і соків; завантажувальна та тарна; інвентарна, білизняна; гардеробна – кімната персоналу з душовою і туалетом;

2 – медичного обслуговування: кабінет лікаря, процедурна з щепленневою, фізіотерапевтичний кабінет, стоматологічний кабінет, кабінет логопеда, кабінет психофізіологічного розвантаження, ізолятор;

3 – адміністративно-службові: кабінет директора, кабінет заступника директора, методичний кабінет, вчительська, кімната відпочинку і психофізіологічного розвантаження викладачів, канцелярія, кімната завгоспа;

4 – допоміжні та підсобні: пральня, комора чистої білизни, санітарні вузли для вчителів та обслуговуючого персоналу, господарські комори, побутова кімната техперсоналу з душовою кабіною, вестибюль (0,25 м² на 1 учня).

Висновок. Об'єднання початкової школи та дитячого садка в одну установу – навчально-виховний комплекс «Дитячий садок – початкова школа» має низку вагомих соціально-економічних та архітектурно-містобудівних переваг, адже функціональні блоки пов'язані не тільки загальною матеріальною базою, але й організаційно-педагогічною структурою. Функціонально-планувальна організація НВК має передбачати три основні відокремлені групи: 1 – приміщення групових осередків дитячого садка, 2 – приміщення навчальних секцій початкової школи, 3 – загальні приміщення (навчально-виховні та обслуговуючі).

Література:

1. Ковальська Г.Л. Архітектурне проектування навчальних закладів. Навчальний посібник. - К. : Основа, 2010. – 148с.

2. Ковальский Л. Н. Архитектура учебно-воспитательных зданий – К.: Будівельник, 1988. – 144 с.
3. Типологія громадських будинків та споруд: навчальний посібник / Ковальський Л.Н., Лях В.М., Дмитренко А.Ю., Ковальська Г.Л.– К.: Основа, 2012. – 295 с.
4. Пособие по проектированию зданий учебно-воспитательных комплексов «Детский сад – начальная школа» / КиевЗНИИЭП. - К., 2003. – 81 с.
5. Юрчишин О.Н., Гнесь И.П., Лучко Л.И. Проектирование детских дошкольных учреждений. - Л.: Издательство Львовская политехника, 2011. – 151 с.